

Мельник Н.Б.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,

ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

КЛАСИФІКАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розкрито суть облікової інформації як основи управління підприємством, обґрунтовано її видові групи в розрізі визначених класифікаційних ознак та інтерпретовано значення кожної для прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: облікова інформація, класифікаційні ознаки, вид облікової інформації, управління підприємством, прийняття управлінських рішень.

In the article the essence of accounting information as the basis of enterprise management is revealed; its species groups in terms of classifications criteria are grounded; the value of each one for decision-making is interpreted.

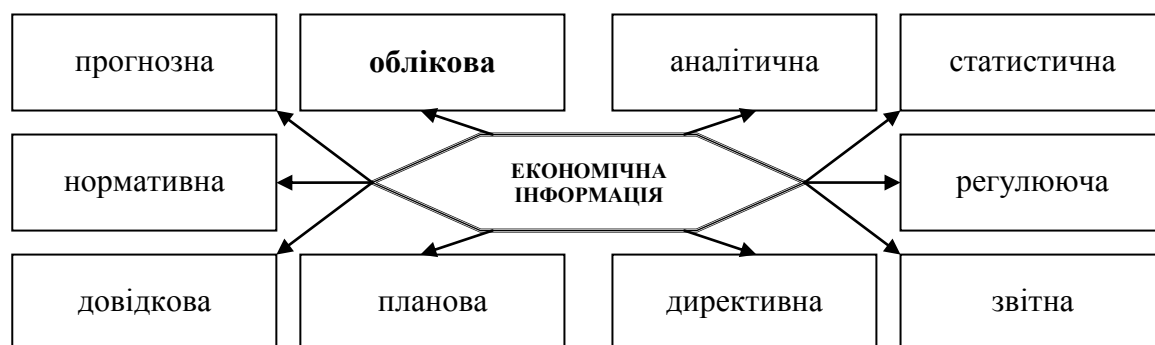
I. Вступ. Кожне підприємство можна вважати системою, функціонування якої базується на синергійному поєднанні всіх видів ресурсів. У складі останніх, при сучасних умовах господарювання економічного суб'єкта, провідна роль належить інформаційним, як "мають такі властивості: невичерпність та відтворюваність; збереження і збільшення незалежно від використання; потенційність застосування у майбутньому" [1]. Важливість інформації в управлінні не потрібно доводити. Якщо вважати, що вона являє собою сукупність даних у формі знань, то саме на основі них при використанні людського потенціалу відбувається поєднання в операційному циклі матеріальних, фінансових, трудових та ін. ресурсів. Внаслідок чого, як правило, отримується економічний результат у формі доходу підприємства. Саме доходу, а не прибутку, адже не завжди вдається окупити величину понесених витрат. Причин такої ситуації є безліч. Однією суттєвою часто може бути невдало прийняте управлінське рішення через недостатню неякісну поінформованість.

Тобто в ринкових умовах видозмінюється призначення інформаційного фактора у системі управління. Це стосується облікової інформації, яка не лише повинна фіксувати дані минулих подій, але й створювати можливості для прогнозування та моделювання потенційних ситуацій функціонування підприємства.

Процес формування та використання облікової інформації, як основи прийняття управлінських рішень щодо діяльності та розвитку економічного суб'єкта, висвітлювали у своїх наукових доробках Л. Коваль, Н. Правдюк, В. Фаріон, Т. Фаріон, В. Яворов та ін. Однак доцільним є дослідження питання класифікації та видів облікової інформації в системі управлінських процесів на підприємстві. Тобто “механізм реалізації формування облікової інформації для управління не набув належного висвітлення, зокрема, відсутня класифікація для практичної діяльності” [2].

II. Постановка завдання. Метою написання статті є визначення суті облікової інформації як основного ресурсу в управлінні підприємством та обґрунтування в цьому процесі значимості її видових груп за відповідними класифікаційними ознаками.

III. Результати. У масиві даних про підприємства, установи, організації, державні структури, суспільні зміни тощо формується економічна інформація, яка “використовується на всіх рівнях управління народним господарством країни” [3]. Виокремлюють різні ознаки її класифікації, найважливішою з яких є поділ відповідно до виконуваних в управлінні функцій (рис. 1).

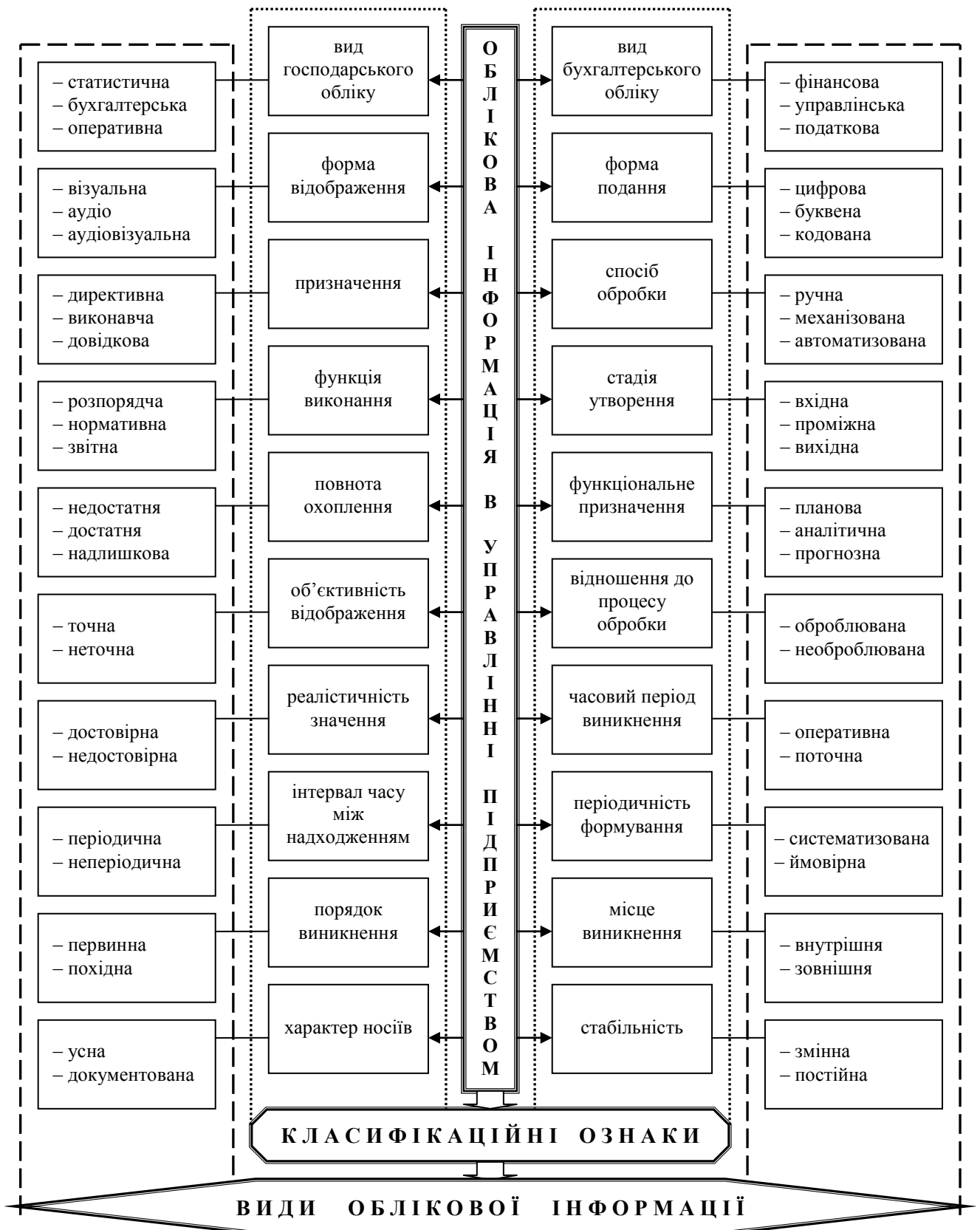
Рис. 1. Класифікація економічної інформації залежно від виконуваних в управлінні функцій.

Джерело: розроблено на основі [3; 4].

Облікова інформація є однією з складових, “цілісною підсистемою” [5] економічної і займає її 88-90 % частки [3] та за допомогою обліку відбувається одержання інформаційних ресурсів [1] для управління підприємством. Її специфіка “в тому, що вона є основною інформацією, яка надходить від об’єкта управління до його суб’єкта, а її значення полягає в можливості суб’єкта здійснювати попередній, поточний і подальший контроль за об’єктом” [6, с. 99]. Оскільки “саме в обліку проявляється неподільність інформації як предмета, засобу і результату праці” [2], практичним відображенням чого є формування планів, прогнозів, звітів тощо, то види облікової інформації частково перегукуються з класифікацією економічної (рис. 2). Доцільно акцентувати увагу на окремих основних групах, частина яких має документальне підтвердження у формі наказів, реєстрів тощо.

Вид господарського обліку. “Інформація бухгалтерського обліку потрібна менеджерам в управлінні господарськими процесами для забезпечення поточних і майбутніх вигод” [1]. Вона базується на *оперативній* обліковій інформації у розрізі кругообігу господарських засобів через управління процесами постачання, виробництва та реалізації. Внаслідок галузевої специфіки окремих підприємств, зокрема торгівельних, поточному контролю підлягають процес придбання та збуту. Для визначення позицій підприємства у системі функціонуючих економічних суб’єктів за конкретних умов місця і часу управлінським персоналом використовується *статистична* облікова інформація.

Вид бухгалтерського обліку. Інформація *фінансового* облік відображає поточний фінансовий стан підприємства та результати його господарської діяльності за певний період. *Управлінський* облік охоплює всі види облікової інформації, яка необхідна для ефективного поточного та оперативного управління в середині підприємства [1; 5].

Рис. 2. Класифікація облікової інформації в управлінні підприємством.

Джерело: розробка автора.

Створена за даною ознакою класифікації система облікової інформації для управління підприємством це взаємопов'язані дані фінансового та управлінського обліку, внаслідок чого загалом визначається сукупність показників оцінки витрат, собівартості і формування фінансових результатів із метою прийняття оптимальних управлінських рішень [2]. Адже перший вид облікової інформації має поверхневий аналітичний характер і без внутрігосподарських даних управлінський персонал не має можливості визначити резерви збільшення результатів діяльності.

Що стосується виду облікової інформації – *податкова*, то її значимість в управлінні пояснюється необхідністю своєчасності та правильності проведення розрахунків підприємства за податками та обов'язковими платежами державі.

Форма відображення. Візуальна облікова інформація представлена у табличній формі фінансової та управлінської звітності, а також через графіки динаміки показників у часовому періоді. Завдяки досягненням науково-технічного прогресу управляти підприємством можна дистанційно. Тобто подавати керівництву облікові дані й отримувати до виконання управлінські рішення у формі *аудіо- або аудіовізуальної* інформації.

Форма подання. Напевне облікова інформація є одним із небагатьох видів економічної, яка має комбіноване поєднання в одному документі трьох форм подання. Адже є позиції, які заповнюються *буквенно*. При наявності у ньому натуральних або трудових вимірників для їх переведення у грошові застосовується *цифрова* форма. Представленням *кодованого* подання інформації в обліку є план рахунків, які проставляють при котируванні документів.

Призначення. Прикладом *довідкової* облікової інформації є зокрема законодавча, яка має навіть не рекомендаційний, а ознайомчий характер. Оскільки ведення окремих видів обліку неможливе без дотримання всіх постійно-змінних правових вимог, то *виконавчу* групу формують ті нормативні акти, які є обов'язковими. *Директивна* облікова інформація формує для управління підприємством дані про зовнішні умови господарювання, наявність

конкуренції, споживчий ринок тощо.

Функція виконання. Оскільки “відмінною особливістю облікової інформації є її письмова (електронна) форма, яка відображається у документах” [7], то всі вони виконують певні функції. Зокрема *розпорядча* група формується з наказів, положень, рішень керівництва. *Нормативна* містить обов’язкові для виконання або досягнення показники, які визначаються на галузевому чи локальному рівнях. Оскільки важливою особливістю облікової інформації є “обов’язковість її створення та представлення” [7], найтипівішим прикладом є узагальнення отриманих поточних і підсумкових даних у формі *звітів*.

Стадія утворення. Метою формування облікової інформації є надання користувачам даних про господарську діяльність підприємства з метою управління ним. Як правило у формі фінансової або внутрігосподарської звітності. Однак для отримання звітних показників облікова інформація проходить певну обробку, відповідно до чого виокремлюють її види. *Вихідними* є дані, що отримуються з первинних документів. За однорідними ознаками початкові дані групуються і формується для використання *проміжна* інформація, наочним прикладом якої є зведені відомості, облікові реєстри тощо. Саме останні є основою для отримання *вихідної* інформації у формі звітів, таблиць, графіків тощо.

Спосіб обробки. Сучасні інформаційні технології дають можливість швидкої обробки облікової інформації та отримання не лише поточних аналітичних даних, але й прогнозних показників. Однак при цьому завжди існує ризик знищення збережених інформаційних масивів через несправність комп’ютерної техніки. Тому *ручний* спосіб обробки є частіше обліковим резервом в управлінні діяльністю. Швидке та окупне (порівняно дешеве з отриманими вигодами) впровадження технологічних досягнень є доступним для ведення обліку юридичними і фізичними особами, що виокремлює в окремий вид *механізовану* облікову інформацію. Однак висока вартість придбання пакетів прикладних програм для обробки даних трансформує

поширене в науковому світі поняття “автоматизоване робоче місце бухгалтера” в механізоване. Це засвідчує, що *автоматизований* масив облікової інформації часто формується через так звані “самовстановлені” методи обробки або пристосоване до цих вимог типове вільнодоступне комп’ютерне забезпечення.

Функціональне призначення. Часто в наукових дослідженнях суть облікової інформації в управлінні економічним суб’єктом (підприємством, установою, організацією) чи окремих аспектах його діяльності зводять до формування та обробки даних бухгалтерського (фінансового) обліку. Тобто за суворовизначеними законодавчо обов’язковими для дотримання методами і вимогами. Однак дані фінансової звітності мають узагальнений частково *аналітичний* характер через їх порівняння за два періоди. Оскільки фінансовий облік є відритий для внутрішніх і зовнішніх користувачів, то у формуванні *планової* та *прогнозної* облікової інформації щодо розвитку підприємства він має поверхнєве значення. Таким чином за даною ознакою класифікації утверджується важливість управлінського обліку в прийнятті рішень.

У межах кожної з вищерозглянутих класифікаційних ознак можливим є поєднання видів облікової інформації і формування нової – комбінованої. Найкраще це підтверджується документальним відображенням і поданням даних управлінському персоналу. Водночас за всіма іншими класифікаційними ознаками облікова інформації має діаметрально протилежне значення. Типовим прикладом є її поділ за місцем виникнення – “зовнішня інформація надходить від вищих органів, а також підприємств, організацій і установ, які підтримують з об’єктом управління господарські зв’язки”, внутрішня формується “на підприємстві (в об’єднанні)” [8]. Тобто наявність певного масиву даних одного виду облікової інформації виключає інший у розрізі однієї класифікаційної групи, однак існує ймовірність їх трансформації, що залежить від професіоналізму та дій працівників бухгалтерії.

IV. Висновки. Вищенаведені класифікаційні ознаки облікової інформації можуть мати різностороннє призначення в системі управління підприємством. Це пояснюється взаємозв’язком між видами і так званим “міжгруповим

поглинанням”. Адже кожна класифікаційна група може бути як визначальною, так і похідною, при прийнятті управлінських рішень. Така абстрактна ієрархічність між складовими облікової інформації залежить від мети її формування, призначення та використання в управлінні підприємством.

Література

1. Яворов В. В. Роль облікової інформації в управлінні підприємством / В. В. Яворов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.ua>
2. Правдюк Н. Л. Формування облікової інформації для управління / Н. Л. Правдюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2008/Economics/26168.doc.htm
3. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_інформація
4. Економічна інформація і засоби її формалізованого опису. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ktmsh.at.ua/personal/Krasnopolska/ISTKD/Lecture_2.pdf
5. Юзва Р. П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством / Р. П. Юзва. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/651/35/>
6. Фаріон В. Роль облікової інформації в управлінні банком / В. Фаріон, Т. Фаріон // Журнал Європейської економіки, 2013. – Т. 12 (№ 1). С. 96-108. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jee_2013_12_1_7.pdf
7. Коваль Л. Суть і роль облікової інформації в управлінні підприємством / Л. Коваль. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://confcontact.com/2013_04_04_zhv/7_Kinjak.htm
8. Класифікація інформації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-5538.html>

Melnyk N. B.

**CLASSIFICATION OF ACCOUNTING INFORMATION IN
ENTERPRISE MANAGEMENT**

Key words: accounting information, classification criteria, species of accounting information, enterprise management, decision-making.